

PRG D 542
(DREN)

DERDE TIENJARIGE VOLKSTELLING.

COMMISSIE
VOOR STATISTIEK
BEGRIPPEL
DER PROVINCE
GRONINGEN

UITKOMSTEN

DER

DERDE TIENJARIGE VOLKSTELLING

IN HET

Koninkrijk der Nederlanden

OP DEN

Negentienden November 1849.

Provincie Drenthe.

's GRAVENHAGE,

TER ALGEMEENE LANDSDRUKKERIJ,

1853.

DRENTHE.

Volgens de uitkomsten der drie volkstellingen bedroeg de bevolking van deze provincie:

	OP 1 JANUARIJ 1830.			OP 1 JANUARIJ 1840.			OP 19 NOVEMBER 1849.		
	M.	V.	T.	M.	V.	T.	M.	V.	T.
In de steden	5,254	5,278	10,532	5,608	5,978	11,581	6,492	6,848	13,340
Ten platten lande	27,274	26,062	53,336	31,155	29,748	60,903	35,764	33,684	69,448
In de provincie	32,528	31,340	63,868	36,763	35,721	72,484	42,256	40,482	82,788

Men verkrijgt uit dezen staat de volgende vermeerdering der bevolking, voor elk der beide geslachten:

	VAN 1 JANUARIJ 1830 TOT 1 JANUARIJ 1840.			VAN 1 JANUARIJ 1840 TOT 19 NOVEMBER 1849.			BETREKKELIJKE VERMEERDERING OP 1000 ZIELEN.					
	M.	V.	T.	M.	V.	T.	VAN 1 JANUARIJ 1830 TOT 1 JANUARIJ 1840.			VAN 1 JANUARIJ 1840 TOT 19 NOVEMBER 1849.		
							M.	V.	T.	M.	V.	T.
In de steden	354	695	1,049	1,238	1,570	2,808	67	132	100	236	297	267
Ten platten lande	3,881	3,086	7,567	8,400	7,572	16,032	142	141	142	311	291	301
In de provincie	4,235	4,381	8,616	9,728	9,142	18,870	180	140	135	299	292	295

Uit dit vergelijkend overzicht blijkt, dat de bevolking dezer provincie, doch vooral in de steden, meer is toegenomen in het tweede dan in het eerste tienjarige tijdperk. De betrekkelijke vermeerdering was voor de steden gedurende het eerste tijdperk veel grooter voor het vrouwelijke dan voor het mannelijke geslacht; terwijl voor het tweede tijdperk geen noemenswaardig verschil bestond in de vermeerdering van elk der beide geslachten; ten platten lande zijn zij in het eerste tijdperk bijna gelijkmatig toegenomen, in het tweede was de betrekkelijke vermeerdering veel grooter voor het mannelijke geslacht. Het verschil tusschen beide tijdperken was voor de geheele provincie het grootst voor de mannelijke bevolking, welke in het tweede tijdperk veel meer dan in het eerste is toegenomen; terwijl de vrouwelijke voor het tweede tijdstip slechts een klein verschil in meer oplevert.

De volgende staat geeft een overzicht van de reden tusschen beide geslachten op de drie voornoemde tijdperken:

	GETAL VROUWEN OP DE 1000 MANNEN.		
	1 JANUARIJ 1830.	1 JANUARIJ 1840.	19 NOVEMBER 1849.
In de steden	1,005	1,065	1,055
Ten platten lande	956	955	940
In de provincie	963	972	958

II.

De bevolking der steden stond tot die van het platte land in de volgende reden:

	OP DE 10,000 ZIELEN.		
	1 JANUARIJ 1830.	1 JANUARIJ 1840.	19 NOVEMBER 1849.
In de steden	1,849	1,598	1,612
Ten platten lande	8,851	8,402	8,888

Waaruit volgt dat de bevolking der steden in het eerste tijdperk betrekkelijk *minder*, in het tweede *meer* dan die van het platte land is toegenomen; terwijl over het algemeen sedert 1830, de betrekkelijk vermeerdering der bevolking voor het platte land grooter geweest is dan voor de steden.

Uit de volgende vergelijking blijkt de digtheid van de bevolking op elk der drie tijdperken:

	UITGESTREKTHEID IN		AANTAL ZIELEN	
	NEDERLANDSCHE BUNDERS.	VIERSKANTE GEOGRAPHISCHE MIJLEN.	PER 100 NED. BUNDERS.	PER VIERSKANTE GEOGR. MIJL.
1 Januarij 1830.			24.04	1,819
1 " 1840.	285,669	48,419	27.28	1,497
19 November 1849.			81.14	1,709

Het getal huizen bedroeg:

	OP 1 JANUARIJ 1830.	OP 1 JANUARIJ 1840.	OP 19 NOVEMBER 1849.	VERMEERDERING OP DE 1000.	
				VAN 1 JANUARIJ 1830 tot 1840.	VAN 1 JANUARIJ 1840 tot 19 NOVEMBER 1849.
In de steden		2,008	2,420		208
Ten platten lande		9,888	11,085		181
In de provincie	9,957	11,891	18,505	144	186

Het getal huizen stond tot de oppervlakte der provincie in de volgende reden:

	Per 100 Ned. bunders.	Per vierkante googr. mijl.
Op 1 Januarij 1830	3.75	206
Op 1 Januarij 1840	4.29	235
Op 19 November 1849	5.08	279

De bewoonde en onbewoonde huizen geven op 19 November 1849 de volgende reden:

IN DE STEDEN.			TEN PLATTEN LANDE.			IN DE PROVINCIE.		
HUIZEN.		Onbew. huizen tot de bewoonde als 1 tot	HUIZEN.		Onbew. huizen tot de bewoonde als 1 tot	HUIZEN.		Onbew. huizen tot de bewoonde als 1 tot
Bewoond.	Onbewoond.		Bewoond.	Onbewoond.		Bewoond.	Onbewoond.	
2,255	165	18.6	10,772	818	84.4	18,027	478	27.3

Men telde op de 100 bewoonde huizen en schepen in de steden 586, ten platten lande 643, in de provincie 633 inwoners.

III.

De huisgezinnen stonden tot de bewoonde huizen en schepen in de reden van 125 in de steden, 122 ten platten lande, 122 in de provincie tot de 100.

Men telde op elk der drie tijdperken op de 100 huisgezinnen het volgende getal inwoners:

	OP 1 JANUARIJ 1830.	OP 1 JANUARIJ 1840.	OP 19 NOVEMBER 1849.
	In de steden		461
Ten platten lande		552	528
In de provincie	540	585	518

Naar het verblijf was de bevolking op 19 November 1849 ingedeeld op de volgende wijze:

	VERBLIJF.			BETREKKELIJKE REDEN TOT DE 1000 ZIELEN.		
	GEWOON.	TIJDELIJK.	DOORTREKKEND.	GEWOON.	TIJDELIJK.	DOORTREKKEND.
In de steden	12,880	424	80	962	32	6
Ten platten lande	68,025	6,216	157	908	90	2
In de provincie	75,865	6,640	248	917	81	8

Het gedeelte der bevolking, hetwelk zich tijdelijk verplaatst, is dierhalve voor deze provincie grooter ten platten lande dan in de steden, hetgeen aan het bestaan der Kolonien der Maatschappij van Weldadigheid te *Norg* moet worden toegeschreven.

Uit de volgende vergelijking van het getal tijdelijk verblijvende en doortrekkende personen voor elk der beide geslachten blijkt, dat het getal tijdelijk aanwezige en doortrekkende vrouwen, zoowel in de steden als ten platten lande, aanmerkelijk kleiner was dan dat der mannen; het verschil in minder was het grootst voor de tijdelijk aanwezige vrouwen in de steden.

	TIJDELIJK.		DOORTREKKEND.		BETREKKELIJKE REDEN TOT DE 1000.			
					TIJDELIJK.		DOORTREKKEND.	
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.
In de steden	814	110	56	30	48	16	8.03	4.98
Ten platten lande	8,490	2,717	106	51	98	81	2.96	1.52
In de provincie	8,813	2,827	162	80	90	70	3.88	2.00

Wij laten hier volgen de betrekkelijke reden der bevolking, naar den burgerlijken staat ingedeeld, volgens de uitkomsten der beide jongste volkstellingen:

	OP 1 JANUARIJ 1840.						OP 19 NOVEMBER 1849.					
	OP 1000 MANNEN.			OP 1000 VROUWEN.			OP 1000 MANNEN.			OP 1000 VROUWEN.		
	Ongel.	Gehuwd.	Wedu.	Ongel.	Gehuwd.	Wedu.	Ongel.	Gehuwd.	Wedu.	Ongel.	Gehuwd.	Wedu.
In de steden	617	842	41	611	818	71	688	819	48	623	802	75
Ten platten lande	653	802	45	616	814	70	602	289	49	622	808	70
In de provincie	647	808	45	615	815	70	658	294	48	622	807	71

Uit deze vergelijking van den burgerlijken staat der bevolking op beide tijdperken blijkt, dat de reden voor de ongehuwden

IV.

van beide geslachten is toegenomen, zowel in de steden als ten platten lande; die vermeerdering was echter voor beiden het grootst in de steden. De gehuwde staat geeft voor beide geslachten, zowel in de steden als ten platten lande, eene betrekkelijke vermindering op het laatste tijdperk; voor het vrouwelijke geslacht was zij grooter in de steden dan ten platten lande. De reden der personen in weduwenstaat verkeerende is in de steden, voor beide geslachten, ten platten lande alleen voor het mannelijke geslacht, toegenomen.

Naar de geboorteplaats was de bevolking ingedeeld op de volgende wijze:

	GEBOREN IN					BETREKKELIJKE REDEN TOT DE 1000 ZIELEN.				
	GEBOREN IN					GEBOREN IN				
	de gemeente.	de provincie buiten de gemeente.	eene andere provincie.	de bezittingen buiten Europa.	den vreemde.	de gemeente.	de provincie buiten de gemeente.	eene andere provincie.	de bezittingen buiten Europa.	den vreemde.
In de steden . . .	8,892	1,087	2,599	6	486	626.84	145.20	194.83	0.45	32.68
Ten platten lande . .	42,796	12,068	18,005	25	1,500	616.68	178.82	187.40	0.86	21.74
In de provincie . .	51,168	14,000	15,004	31	1,946	618.31	169.21	188.60	0.87	28.51

Uit dit vergelijkend overzicht blijkt, dat het evenredig getal personen geboren in de provincie, zowel binnen als buiten de gemeente, grooter is ten platten lande dan in de steden, en dat in de steden het evenredig getal personen binnen de gemeente overtrof dat ten platten lande; terwijl het omgekeerde plaats vond voor de personen geboren buiten de gemeente; dat betrekkelijk meer personen geboren in eene andere provincie en in den vreemde aanwezig waren in de steden dan ten platten lande.

Naar de geboorte in den vreemde was de bevolking ingedeeld op de volgende wijze:

	Getal.	Reden tot de 1000.
In Duitschland	1,722	885.3.
" België	105	54.
" Engeland	12	6.2.
" andere vreemde landen	106	54.5.

De godsdienstige gezindheden geven, naar de uitkomsten der drie volkstellingen, de volgende reden:

	OP 1 JANUARIJ 1830.		OP 1 JANUARIJ 1840.		OP 19 NOVEMBER 1849.	
	GETAL.	REDEN tot de 10,000.	GETAL.	REDEN tot de 10,000.	GETAL.	REDEN tot de 10,000.
Nederduitsch Hervormden					70,899	8,508.66
Fransch Hervormden					10	1.93
Evangellisch Lutherschen					448	54.15
Herstelde Lutherschen	60,178	9,421	67,608	9,840	44	5.32
Doopgezinden					219	26.47
Remonstranten					20	2.42
Christelijk Afgescholdenen					4,668	564.19
Roomsch-Catholijken	2,451	884	3,204	450	4,885	590.42
Oud-Roomschen					12	1.45
Nederduitsche Israëlieten	1,172	184	1,401	198	1,948	235.44
Portugeesche Israëlieten					7	0.85
Van verdere gezindheden en onbekend . .	72	11	121	17	72	8.70

Het algemeen bedrag der geboorten gedurende het laatste tienjarige tijdperk beliep voor het M. G. 12,680, voor

V.

het V. G. 11,848; dat der sterften voor het M. G. 10,454, voor het V. G. 9,262. De overmaat der geboorten boven de sterfgevallen bedroeg dierhalve voor het M. G. 2,226, voor het V. G. 2,586, zoodat de berekende bevolking, door die overmaat verkregen, op 1 Januarij 1850 een bedrag oplevert van 38,989 mannen en 38,307 vrouwen. Wanneer men deze getallen vergelijkt met de uitkomsten der volkstelling, verkrijgt men een verschil in meer van 3,267 mannen en 2,175 vrouwen, waaruit volgt, dat gedurende de tien laatste jaren 5,442 personen meer zich in de provincie met der woon hebben gevestigd dan haar hebben verlaten. Deze uitkomst schijnt hoofdzakelijk aan vermeerdering der bevolking van de Kolonien der Maatschappij van Weldadigheid en aan het zich vestigen in de provincie van arbeiders in de veenderijen, uit den vreemde, vooral uit Duitschland, te moeten worden toegeschreven.

De volgende staat geeft de indeeling der bevolking naar den ouderdom en de betrekkelijke reden van de verschillende tijdperken des levens te kennen:

JAREN.	IN DE STEDEN.				TEN PLATTEN LANDE.				IN DE PROVINCIE.			
	M. G.	Betrekkelijke reden tot de 1000.	V. G.	Betrekkelijke reden tot de 1000.	M. G.	Betrekkelijke reden tot de 1000.	V. G.	Betrekkelijke reden tot de 1000.	M. G.	Betrekkelijke reden tot de 1000.	V. G.	Betrekkelijke reden tot de 1000.
0 — 5	802	123.54	841	122.81	4,075	118.04	3,802	114.82	4,877	115.41	4,708	116.18
5 — 10	790	121.69	768	111.42	8,955	110.59	8,719	110.57	4,745	112.29	4,482	110.72
10 — 15	311	47.90	295	43.08	1,670	46.69	1,511	44.08	1,981	46.88	1,806	44.61
15 — 20	579	89.19	580	84.70	3,152	88.13	3,065	88.16	3,781	88.29	3,545	87.57
20 — 25	1,019	156.96	1,218	177.18	6,156	172.18	6,180	183.74	7,175	169.80	7,393	182.62
25 — 30	2,065	318.08	2,182	318.68	11,218	318.67	10,708	318.37	13,288	314.25	12,890	318.41
30 — 40	897	138.17	943	137.70	5,897	150.91	4,552	135.34	6,294	148.95	5,495	135.74
40 en daarboven	99	4.47	81	4.58	189	3.89	184	3.98	168	3.98	165	4.08
Onbekend . . .	—	—	—	—	2	0.05	3	0.09	2	0.05	3	0.07

Uit dit overzicht blijkt, dat voor beide geslachten de personen beneden de 25 jaren, in de steden zowel als ten platten lande, uitmaken meer dan de helft der bevolking. Er bestaan namelijk nagenoeg evenveel mannen beneden de 22 jaren en 8/10 maand voor de steden, 23 jaren en 2/10 maand voor het platte land en 23 jaren en 1/10 maand voor de provincie, als boven dien ouderdom; terwijl men voor de vrouwen die helft verkrijgt voor de steden beneden en boven de 23 jaren en 1/10 maand, voor het platte land 22 jaren en bijkans 9/10 maand en voor de provincie 22 jaren en 10/10 maand. Het aantal personen tusschen de 25 en 50 jaren, maakt iets minder uit dan één derde van de geheele bevolking. Het evenredig aantal mannen op dien leeftijd was, vooral ten platten lande, kleiner dan dat der vrouwen, vooral voor het mannelijke geslacht was het grooter in de steden dan ten platten lande. De leeftijd van 50 tot 80 jaren maakt voor beide geslachten in de steden ruim 1/10, ten platten lande voor de mannen iets minder dan 1/10, voor de vrouwen 1/10 uit der bevolking. Het aantal vrouwen boven de 80 jaren was in de steden iets grooter, ten platten lande iets kleiner dan dat der mannen.

Het aantal aanwezige vrouwen overtreft dat der mannen in de steden met het zestiende jaar; ten platten lande en in de provincie wordt het steeds door dat der mannen overtroffen.

Wij achten het niet onbelangrijk eene vergelijking te laten volgen van de betrekkelijke reden der bevolking van de provincie, op de verschillende tijdperken des levens, volgens de uitkomsten der beide laatste volkstellingen:

JAREN.	REDEN TOT DE 1000 VOOR DE					
	MANNEN.			VROUWEN.		
	1 Januarij 1840.	19 November 1849.	Vershill op 19 November 1849.	1 Januarij 1840.	19 November 1849.	Vershill op 19 November 1849.
0 — 5	137.86	115.41	— 21.95	134.54	116.18	— 18.86
5 — 10	111.99	112.29	+ 0.80	113.57	110.72	— 2.85
10 — 15	44.88	46.88	+ 2.05	45.58	44.61	— 0.97
15 — 20	96.92	88.29	— 8.63	93.89	87.57	— 6.32
20 — 25	160.92	169.80	+ 8.88	171.27	182.62	+ 11.35
25 — 30	801.28	814.25	+ 12.12	804.50	818.41	+ 13.91
30 en daarboven	146.64	152.98	+ 6.39	186.58	189.82	+ 3.29
Onbekend . . .	0.11	0.05	— 0.06	0.62	0.07	— 0.55

Uit deze vergelijking blijkt, dat de betrekkelijke reden voor het gedeelte der bevolking beneden de 5 jaren voor beide

geslachten zeer is afgenomen, voor de mannen iets minder dan voor de vrouwen. Voor de laatste verkrijgt men beneden de 16 jaren vermindering op elken leeftijd, voor de mannen eene kleine vermeerdering op dien van 5 tot 12 jaren, vermindering op dien van 12 tot 16 jaren. Voor beide geslachten is voor het gedeelte der bevolking beneden de 16 jaren de betrekkelijke reden gelijkelijk afgenomen. Voor het gedeelte der bevolking boven de 16 jaren, vooral dat van 25 tot 50, was voor beide geslachten de reden veel gunstiger op het laatste dan op het eerste tijdperk; waaruit volgt dat het volwassen gedeelte betrekkelijk veel grooter was op 19 November 1849 dan op 1 Januarij 1840.

Ook in deze provincie overtreft het aantal weduwen dat der weduwnaars op elken leeftijd. Het getal gehuwden overtrof dat der ongehuwden bij het mannelijke geslacht in de steden te beginnen met 28, ten platten lande en in de provincie met 31, bij het vrouwelijke zoowel in de steden als ten platten lande met 28 jaren. Zoowel in de steden als ten platten lande begint het getal weduwnaars dat der gehuwden te overtreffen met 76, terwijl zulks voor de weduwen plaats heeft met 65 jaren.

Personen boven de 100 jaren werden in deze provincie tijdens de volkstelling niet aangetroffen.

Nevensgaande staat geeft een beknopt overzicht van de beroepen en van hun onderling verband, in de volgende orde:

BEROEPEN OF MIDDELEN VAN BESTAAN.		M. G.	V. G.	T.	
Landbouw.	Landbouwers; — warmoesdieners, tuiniers enz. — groenten- en fruitverkoopers; — melk-, boter- en kaasverkoopers; — herders en veehouders; — personen behoorende tot de bijtaelt; — boschblinders; — veenlieden	10,500	4,022	14,522	
	VOEDING.	Koornmolenaars; — brood- en suikerbakkers; — vleeschhouwers, spekhalers, poelers; — visschers; — gaarkeukenhouders; — herbergiers; — branders en stokers van sterke dranken enz.; — kroeghouders; — grossiers; — biervrouwers; — grutters; — asijnstokers; — jagers; — chloorelfbrijkanters	1,023	80	1,103
		KLEEDING.	Kleedermakers; — schoenmakers en lappers; — klompenmakers; — hooften- en pettenmakers; — modemakers; — naaisters, breisters, waschvrouwen enz.; — blookers; — baardscheerders, kappers en parukmakers; — bontwerkers; — galanteriewarenhandelaars; — juweliërs, goud- en zilvermeden; — leerbereiders en loofjers; — stoffenverwers; — knoopmakers	1,260	654
	GEROUWEN EN SCHEEPSBOUW.		Steenhouwers; — steen-, tegel-, pannen- en pottenbakkers; — kalkbranders, cement- en traanmakers; — metselaars; — lol-, pannen- en rietlekkers; — stukadoors; — houtzagers; — timmerlieden; — schoep- en zelmakers; — hulsschilders, glas- en kopermakers; — loodgieters, pompenmakers; — schoorsteenvegers; — molenmakers	1,268	1
		HUISRAAD.	Kabinet- en schrijfwerkers; — bedden- en matrassenmakers, behangers, stoffboorders, stoelenbekleeders, draaijers en matters; — rijktaig-, koffer- en sadelmakers; — koper- en bilkslagers; — manden- en mattemakers; — kulpers; — borstelmakers; — vergulders en ljustonmakers; — uurwerkmakers; — glasblazers; — muziek-instrumentmakers	896	0
	MANUFAKTUUR.		Kaarders en volkamers; — spinners, spoelders, wevers; — fabrikkanten en werklieden in katoen, hennep, vlas, wol en zijde	702	343
		METALLEN.	Groef-, hoof-, kagchel- en andere smeden; — diamant-, glas-, marmer- en metaalslijpers; — schaarslijpers; — gewoermakers; — werktuigkundigen en makers	396	6
	PAPERS- EN DRUKKERIJ.		Olieolagers; — tabakfabrikkanten en korvers; — kaarsenmakers; — papierfabrikkanten; — boek- en plantdrukkers, boekbinders; — touwslagers en baanwerkers; — pijpmakers; — fabrikkanten en werklieden in scheikundige voorwerpen en verfvaren; — fabrikkanten zonder verdere aanduiding	129	10
		VERSCHILLENDE BEROEPEN.	Arbeiders; — krib- en dijkwerkers; — dienstboden, hulshouders, oppassers, portiers; — ziekenoppassers; — aannemers; — doodgravers, bedienaars van begrafenissen en rouwkleederenverhuurders; — omroepers, aanplakkers; — lantaarnopstokers; — straatmakers; — paarden- en beestensjouders; — beroepen zonder verdere aanduiding	6,262	5,100
	Transporteren		21,866	10,222	32,088

BEROEPEN OF MIDDELEN VAN BESTAAN.		M. G.	V. G.	T.
Per transport		21,866	10,222	32,088
Handel.	Graan- en wijnhandelaren; — kleinhandelaren; — aardewerkkooplieden; — kramers; — kooplieden in manufakturieren; — kolen-, koorn-, hool-, hout-, scheepsmotors enz.; — kour-, markt-, wasgmoesters; — afslagers; — debiteurs en gedelegeerden in de loterij; — beleenbankhouders, inbringers enz.; — zaakwaarnemers; — schippers, stuurlieden, matrozen, schuitenverhuurders, commissarissen van veerschepen, loodsen; — direktoren en ondernemers van middelen van vervoer te water en te lande, handelaloeerlingen; — kantoor- en winkelbedienden; — bestellers, expeditoren, fotoors, voetboden; — kruijers, sjouwers; — voorlieden, koetsiers, loopers, postknechten en sleepers; — tol- en pontgaarders, brug- en sluiswachters; — schatters; — opsigtors; — jkmesters; — paarden- en veehouders; — turfslagers; — uitdragers, uitventors; — kooplieden zonder verdere aanduiding	1,772	889	2,661
	Onderwijs, kunsten en wetenschappen, vrije beroepen.	6,828	4,958	11,786
Personen zonder beroep, met inbegrip van de hulpbehoevende, gewone en bedelaarskolonisten en de veteranen in de Kolonien der Maatschappij van Weldadigheid		11,700	24,018	35,718
Totaal		42,356	40,482	82,838

De volgende staat geeft de reden tot de geheele bevolking van de personen, behoorende tot elke hooftribruk:

MIDDELEN VAN BESTAAN.		REDEN TOT DE 10,000 ZIELEN.
Landbouw		1,755
Nijverheid.	Voeding	133
	Kleeding	231
	Gebouwen en scheepsbouw	154
	Huisraad	49
	Manufakturen	126
	Metalen	40
Handel	Fabrieksnijverheid van verschillende aard	17
	Verschiedende beroepen	1,878
Onderwijs, kunsten en wetenschappen, vrije beroepen		261
Personen zonder beroep en onbekend		1,425
		4,486

Uit deze vergelijking volgt, dat de landbouw, de arbeiders en dagloners, die in de gemeenten ten platten lande 9,440 personen bedragen en voor een gedeelte mogen gerekend worden op het land te werken, niet medegerekend, aan iets meer dan één zesde, de nijverheid in het algemeen aan iets meer dan één vijfde, de handel aan iets minder dan één achtendertigste der bevolking een middel van bestaan verschaffen. De personen, die vrije beroepen uitoefenen, de kunsten en wetenschappen beoefenen, onderwijs geven of verschaften, maakten bijkans één zevende gedeelte, de personen zonder beroep, met inbegrip van de hulpbehoevende, gewone en bedelaarskolonisten en de veteranen in de Kolonien der Maatschappij van Weldadigheid en van de kinderen, ruim vijf twaalfde uit der bevolking. Van het gedeelte der bevolking, hetwelk zich in de verschillende takken van nijverheid een middel van bestaan verschaft, hield zich ruim één zestiende bezig met de voeding, iets minder dan één negende met de kleeding, ruim één veertiende met het bouwen van huizen en

VIII.

schepen en de daarmede in verband staande beroepen, terwijl de overigen een middel van bestaan vonden in de verdere takken van nijverheid.

Wij achten het niet ondienstig voornoemde hoofdrubricken volgens de, op den beroepstaat gevolgde, indeeling naar den ouderdom te splitsen, ten einde te doen blijken bij welke beroepen vooral personen van jeugdigen leeftijd worden gebezigd:

MIDDELEN VAN BESTAAN.	BENEDEN DE 10 JAREN.		VAN 10 EN 11 JAREN.		VAN 12 TOT EN MET 15 JAREN.		VAN 16 JAREN EN DAARBOVEN.	
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.
Landbouw	5	"	85	12	607	278	9,858	8,732
Voeding	"	"	"	"	38	"	990	80
Kleding	4	"	"	"	61	26	1,105	628
Gebouwen en scheepsbouw	1	"	"	"	43	"	1,224	1
Huisraad	"	"	"	"	18	"	378	0
Manufakturen	1	"	3	1	66	30	688	309
Metalen	"	"	"	"	16	"	310	0
Fabrieksnijverheid van verschillenden aard.	"	"	"	"	14	"	115	10
Vershillende beroepen	55	20	30	30	376	410	(1) 5,800 (2) 4,689	
Handel	"	"	5	"	52	6	1,715	388
Onderwijs, kunsten en wetenschappen, vrije beroepen.	8,273	8,016	1,810	1,141	804	682	1,441	110
Personen zonder beroep en onbekend	6,288	6,140	598	622	1,642	2,104	(3) 3,266 (4) 10,086	
Totaal	9,622	9,185	1,981	1,806	3,731	3,545	26,920	25,948

(1) Daarenboven één, waarvan de ouderdom onbekend is. (2) Als voren één. (3) Als voren één. (4) Als voren twee.

PROVINCIE DRENTHE.

EERSTE GEDEELTE.

Plaatselijke Indeeling.

INDEELING DER BEVOLKING NAAR DE KUNNE, HET VERBLIJF, DEN BURGERLIJKEN
STAAT, DE GEBORTEPLAATS EN DE GODSDIENST.

Table 8: INDEELING DER BEWONERS NAAR HUIZEN and VERBLIJF. Includes columns for Gemeenten, Plaatselijke Indeling, Huizen, Bewoners, Verlijf, Burgerlijke Staat, and Geboorte.

Table 9: BEWONERS NAAR GODSDIENST. Includes columns for Plaats, Godsdiens, and various religious groups such as Nederdutch Hervormden, Fransche of Waalsche Hervormden, etc.

(1) Hieronder een huis van bewaring zonder gevangenen. (2) Hieronder 81 gevone kolonisten, 671 wezen, vondelingen en verlaten kinderen, 31 hulphoeveende en 50 bedelaars-kolonisten.

PROVINCIE DRENTHE.

TWEEDE GEDEELTE.

Gemeente's gewijze Audeeling der provincie.

VERZAMELING VAN HET EERSTE GEDEELTE.

PROVINCIE DRENTHE.

DERDE GEDEELTE.

INDEELING DER BEVOLKING NAAR DEN OUDERDOM.

DE DRIE STEDEN.

Table with columns for 'GEBORTEJAAR' (Birth Year), 'OUDERDOM' (Age), 'MANNELIJK GESLACHT' (Male Gender), 'VROUWELIJK GESLACHT' (Female Gender), and 'ALOMMEER TOTAAL' (Total). It contains detailed demographic data for the three cities.

DE DERTIG GEMEENTEN TEN PLATTENLANDE.

Table with columns for 'GEBORTEJAAR' (Birth Year), 'OUDERDOM' (Age), 'MANNELIJK GESLACHT' (Male Gender), 'VROUWELIJK GESLACHT' (Female Gender), and 'ALOMMEER TOTAAL' (Total). It contains detailed demographic data for 30 municipalities.

De drie steden (vervolg).

Table with columns: BEROEPEN, MIDDEN VAN BESTAAN, and TOTAAL. Rows include professions like Kleeders- en gesaaktgoedverkoopers, Kleinhandelaars, etc.

De drie steden (vervolg).

Table with columns: BEROEPEN, MIDDEN VAN BESTAAN, and TOTAAL. Rows include professions like Manufacturen, Mariniers, etc.

(*) Hieronder begrepen de fabriekanten van katoen, hennip, vlas, wol en zijde. (†) De biden zijn hieronder begrepen.

De drie steden (vervolg)

BEROEPEN OF MIDDELEN VAN BESTAAN.	Beneden de 10 jaren.		Van 10 en 11 jaren.		Van 12 tot en met 15 jaren.		Van 16 jaren en daarboven.		TOTAAL.		
	GEBOREN		GEBOREN		GEBOREN		GEBOREN				
	in 1849 tot en met 1840.		in 1839 en 1838.		in 1837 tot en met 1834.		in 1833 en vroegere jaren.		Mannelijk.	Vrouwelijk.	Totaal.
Nententers, partikulieren							7	1	7	1	8
Nentmeesters											
Rijtuig-, wagen-, koffer-, sadelmakers							20	3	21	3	24
Rijtuigschilders											
Schaarlijpers							1		1		1
Schutters							3		3		3
Scheep-, blok-, mast- en seilmakers, rufselmeesters, scheepsloopers, takelaars							38		38		38
Scheepwakers											
Scheepsaansluitmakers											
Scheikundige voorwerpen en verwaren (fabriekanten en werklieden in)							2		2		2
Schelpvischers, schulpers											
Schermeesters											
Schilders (huis-), glazenmakers							4		4		4
Schippers, loodsen, passagiers, stuurlieden en matrozen (koopvaardij-) schuiten- verhuurders, commissarissen van voerscheepen enz.							5		5		5
Schoenmakers en lappers							18	1	19	2	21
Schoolleraars	625	614	247	236	135	137	12	8	20	10	30
Schoorsteenvegers							4		4		4
Slijpers (diamant-, glas-, marmer-, metaal- enz.)											
Smeiden { grof- hoef- kagchel- en andere							11	1	12		12
Soortmeesters											
Spelentfabriekanten en werklieden											
Spiegelmakers en verkopers											
Spinners, spoelers, wevers							13	3	16	3	19
Spoorweg- en stoombootleemiten											
Spijkersmakers											
Stalhouders, rijtuigverhuurders											
Steenhouwers							5		5		5
Steenkolon-, hout- en turfverkoopers											
Stelsieders											
Stoelen-bekleeders, draaijers, maters							9		9		9
Stoffenverwers, glanzers							1		1		1
Straatmakers							3		3		3
Studenten aan { hooge scholen, athenaeum academien, klinische scholen seminariën							5		5		5
Stukadoors, witters											
Sijfselafabriekanten											
Suiker- en pastijlakkers											
Suikerraffinadeurs											
Taalmeesters, translateurs											
Talok- en sigaren- { fabriekanten kervers planters verkoopers							1		1		1
Tapijfabriekanten							2		2		2
Timmerlieden, kistenmakers							19		19		19
Tinnegieters											
Tol- en pontgardijs, brug- en sluiswachters							9		9		9
Touwslagers, baanwerkers							5		5		5
Traantokers							3		3		3
Turf, koorn- en kolenragers											

De drie steden (vervolg)

BEROEPEN OF MIDDELEN VAN BESTAAN.	Beneden de 10 jaren.		Van 10 en 11 jaren.		Van 12 tot en met 15 jaren.		Van 16 jaren en daarboven.		TOTAAL.		
	GEBOREN		GEBOREN		GEBOREN		GEBOREN				
	in 1849 tot en met 1840.		in 1839 en 1838.		in 1837 tot en met 1834.		in 1833 en vroegere jaren.		Mannelijk.	Vrouwelijk.	Totaal.
Uitdragers, uitventers, leurdjers											
Uurwerkmakers											
Veeartsen											
Veenlieden, turfboeren											
Vendmeesters											
Verpolders, lijstenmakers											
Veteranen											
Villiers											
Vischdroogers en rookers											
Vischverkoopers											
Vischers											
Vleeschhouwers, speklagers, poelers											
Voddenpersers											
Voerlieden, koetsiers, loopers, postknechten en sleepers											
Vogelverkoopers, koolboeren											
Wafel- en poeffertjeslakkers											
Watermolenaars											
Wekkers											
Werktuigkundigen en makers, balans- en brandpuitmakers											
Wierpinneren											
Wijnhandelaars											
Wijkmeesters											
Ijzer- en koperdraaijers											
Ijzergieters											
Zaadverkoopers											
Zaakwaarnemers, commissarissen											
Zakkenmakers en verhuurders											
Zandverkoopers											
Zeevarenden { onderwijzers leerlingen											
Ziektenoppassers											
Zoutleders											
Zwaardvogers											
Zwavelstokenmakers en verkopers											
Zijdeleert (personen behoorende tot de)											
Verschiedende beroepen											
Zonder beroep	960	985	57	51	263	301	387	3,148	1,667	4,815	6,242
Beroep onbekend											
TOTAAL	1,592	1,604	311	295	579	580	4,010	4,309	6,492	6,818	13,340

DE DERTIG GEMEENTEN TEN PLATTEN LANDE.

Table with columns for professions (BEROEPEN), birth periods (Beneden de 10 jaren, Van 10 en 11 jaren, etc.), and total counts (TOTAAL). Rows list various professions like Aannemers, Aardappelenmeelfabrikkanten, etc.

(*) De knechts en leerlingen zijn onder de beroepen begrepen.

De dertig gemeenten ten platten lande (vervolg).

Table with columns for professions (BEROEPEN), birth periods (Beneden de 10 jaren, Van 10 en 11 jaren, etc.), and total counts (TOTAAL). Rows list various professions like Galanteriewarenhandelaars, Garen- en handwinkeliers, etc.

(1) Hieronder twee welke worden opgeleid tot loonren bij de christelijke afgescheidenen gemeenten.

DE STEDEN EN DE GEMEENTEN TEN PLATTEN LANDE VEREENIGD.

Table with columns: BEROEPEN OF MIDDELEN VAN BESTAAN. (°), Beneden de 10 jaren, Van 10 en 11 jaren, Van 12 tot en met 15 jaren, Van 16 jaren en daarboven, TOTAAL. Rows include professions like Annemers, Aardappelmeelfabrikanen, etc.

(°) De knechts en leerlingen zijn onder de beroepen begrepen.

De steden en de gemeenten ten platten lande vereenigd (vervolg).

Table with columns: BEROEPEN OF MIDDELEN VAN BESTAAN., Beneden de 10 jaren, Van 10 en 11 jaren, Van 12 tot en met 15 jaren, Van 16 jaren en daarboven, TOTAAL. Rows include professions like Galanteriewarenhandelaars, Garen- en landwinkeliers, etc.

(1) Hieronder twee, welke worden opgeleid tot leeraren bij de christelijke afgescholdene gemeente.

De steden en de gemeenten ten platten lande vereenigd (vervolg).

Table with 10 columns: BEROEPEN (MIDDELEN VAN BESTAAN), and four columns for age groups (Beneden de 10 jaren, Van 10 en 11 jaren, Van 12 tot en met 15 jaren, Van 16 jaren en daarboven), plus a TOTAAL column. Rows list various professions like Kleeders- en gemaaktgoederkoopers, Kleinhandelaars, etc.

(1) Hieronder één, waarvan de ouderdom onbekend is. (2) Hieronder twee, waarvan de ouderdom onbekend is. (3) Hieronder twee, waarvan de ouderdom onbekend is.

De steden en de gemeenten ten platten lande vereenigd (vervolg).

Table with 10 columns: BEROEPEN (MIDDELEN VAN BESTAAN), and four columns for age groups (Beneden de 10 jaren, Van 10 en 11 jaren, Van 12 tot en met 15 jaren, Van 16 jaren en daarboven), plus a TOTAAL column. Rows list professions like Manufacturen, Mariniers, Mattenmakers, etc.

(*) Hieronder begrepen de fabrikkanten van katoen, hennip, vlas, wol en zijde. (†) De boden zijn hieronder begrepen.

